

5290

ACC. N:R. ....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—s—

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *Anne-Lisa Hedenstam*
Härad: *Bräkne* Adress: *Karlshamn.*
Socken: *Öljehult* Berättat av: *P. J. Gummesson*
Uppteckningsår: *1936.* Född år *1870* i *Hållaryd*

Uppteckningen rör *Sädens torkning och inbärgning*
sid 1-4.

Tröskning och sädesrensning 5-20.

Skriv endast på denna sida!

19 foton
20 sid.

Blekinge

Bräcke

Öfshult 1888-1936

5290

1888-05 17-05 18-05 Lisa Hedersström

1888-05 17-05 18-05 Lisa Hedersström

Född 1870 i Hallaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nesbruk IV Lädens lockning & inbärgning.

Harven får mera än råg, som kan stå 8 dar. Vete, havre och korn får 10 dygn. Man känner, att säden är Torr, när man får i det. Man får näven in i kärven vid banden och känner, om de ä Torra.

Harven hängdes på "krakar". Fick ibland frysa Torr. Nu "kuar" man dem. Det kallas nu "skyla på". Detta tillgår så: Man sätter en krake i jorden och 10 meter kring. Sedan hänger man 3-4 meter, med band om, och knäcker dem med axen neråt, över till att skyla.

Vid dåligt bärgningsväder ska' de härja det. Då kan det stå f.o.m. 1 månad.

I krave (mekerna mot varandra bara) blir det minsta spillsädd. 20 meter i en krave
(Se bild!) 10 " i 1/2 "

a

Rågält m. rågskylar.

b

Råg i frave. (= råglavar)

Iriska fravar = 24 ncker
danska " = 20 "

Såden torkar bäst i halvtravar. Danskarna räknade lassen i travararna.

Travarar började man med för 50 år sedan. Före krekades de. Nu sättes kärnarna "i skjul."

I Amerika toppar man såden och bränner upp halmen rtt på fältet

När såden var torr och skulle bärgas, la man

kärvarna i höhräck eller ryss. / eller 2 kärvar
på tjurvan. 15 kravar = stort lass (gick med havre)

För la man ladan i botten på ryssen
och ett gammalt fäcke på lodärren. Så ej nu.

Man "svärtade" rågen (= räggelög den),
innan den lades i stack. När säden gick
genom verket blev den raddstött, och detta blev
ej så fint utsäde. Det bästa kornet var det,
som rannla ut först. Det var det mognaste.

Man fick sedan "sticha upp" säden
i ladan från lozen, där den först var
inbränd.

Först lade man ett underlag av halm un-
der säden. För la man malörter i botten
mot sättor och möss. Det var beskt och hade
starkt lukt.

Halm lades i halva ladan och säd i halva.

Man lägger "flo från flo". Man lägger
även på nötsatt håll varst varst, annars
skulle de stupa.

Den, som Foz emot i baden kallades "neka-
kräka".

Man sätter stället från botten och
ställdes bräder på, när det blev för högt att
"sticka" i stachen från lasset.

Björinge
Lästas
Oljehult
år 1946

5290

Qvint. i. d. M. Gustafson
ber. af Samman
Juli 1890.

5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Akerbruk i Tröskning och sädesrensning.

Tröskning.

De började tröska i oktober, när de plockade upp rotatissen, och höll på ända till april på de stora gårdarna. Ett par tusen kantar tröskades d. ex. på Tattaniåla gård (1 kant = 24 mskor).

Först tröskades råg, sen havre och korn. De hade lite vete för. Det fanns inte trär. Togs från Amerika.

Drängarna var uppe och tröskade (i Småland trask pigorna med). De kallades tröskekarlar. Man hade inte mycket löst folk, för det fanns inte många pengar att låna för, utan man gjorde mest arbetsbyte för i tiden.

De tröskade på loggverket av trä. Ar bet i Skåne. När de fag in rågen, så slo' de kärvarna i logbalkarna och sedan slog de dem med en träpinne (= en

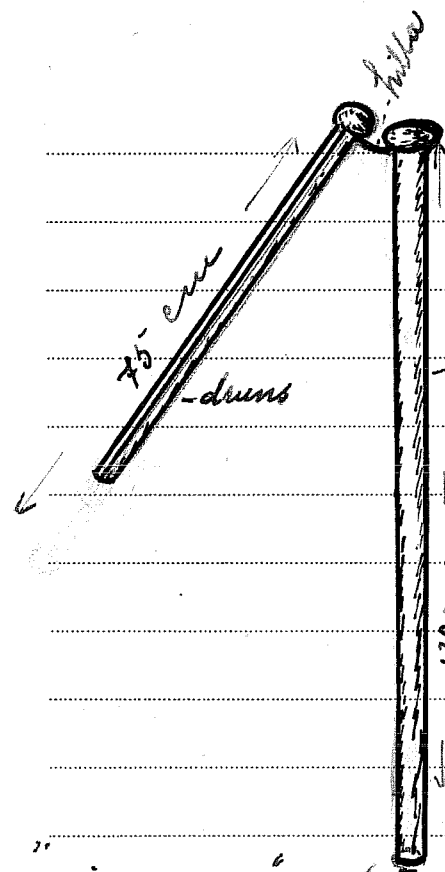
fyrkantig häpp av t.ex. björke, / aln lång; bältro
med kantig än rund häpp), för att få ut mer.
(= smärta råg). Så gick de ut det mesta. Sedan
trask de den grå vintern med slaga.

Så här har jag ej varit med om att triska
genom att rida eller köra över den, men senap
triskas så i Skåne så i Danmark. De rider fram
och tillbaka på stora logar och på fjället många
(= 100) gånger på hästar för att få ut korven. De
hade två logar och ransade upp på den ene logen,
så de red på den andra. 2 par hästar trask de och
två var det, som trask. Stora segel (8 mtr i fyrkant) breddas
ut på fjället. Sedan red de där ute. Den (= senapen) var
så omtalig att köra.

Slagan är antagligen det äldsta redskapet i Sverige
som mest sannolikt användes det i fjor och "lyste ut" havet.

Prof Olsson triskar sin gjorda (40-50 kransar säd) om slaga än.

Senap.

Slaga (de gamle sa' plejil)
Slaga i Småland; Plejil i Blekinge.

"Plejlatriska" är "slagtriska".

Plejladrumsen = 8-kantig,
av bok, lyngre.

Slagadrumms,
gult & rött
1 aln.

Hangeln = rund, av gran. (2 alnar)
(= skäp)

Plejlahillan (= plejlatriska) band
samman drumsen och hangeln.

Den var av ålskinn (här rep).
Ålskinn var det bästa. Andra

"sinnmar" sträckte sig.

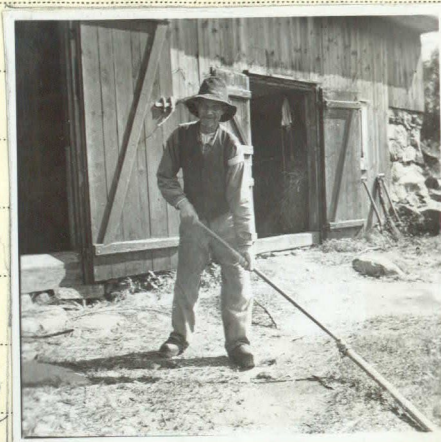
"Nockningen" = där de bindes ihop. Nocken
konorr = skars haken, där hillan skulle sitta.

Några noter läggs på var sida, och
man slår en kvart på var sida. Sedan vänder de om.

a

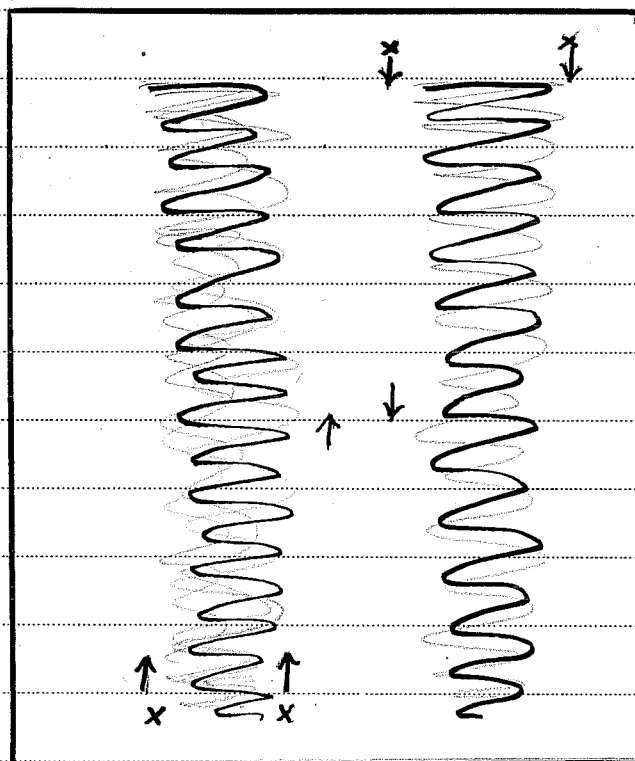
b

Gummesson och Hårda-Kallen (= Karl Nilsson) visa,
hur det går till att fröska med slaga (= "plejlatröska").
De började klockan 1 på natten och höll
på till 5-6 på s. m. De trask aldrig vid lyse på krällen.
För belysning hade de en fologenlampra på en hylla.
För hade de en trantlampra med en pip. De fick
knacka med en kiur på den eller dra upp reben
med en nål. Det fanns ingen skruv. Gummesson
har haft en sådan lampra.

Golvet sprades med en "riskoss" (koss = krost).
Sedan gjordes en markering på en 5-6 bravar från
bådan och sedan en framlägg med 1 have, 10
ncker på var sida (fört 12 ncker). Allt i 20 stycken
ncker i en framlägg med axen mot varandra.
Stubben lades ut mot balkarna. Sedan löstes kär-
varna upp. Kärorna lades på varandra, så blev det
bättre att tröska.

Trä eller fyra tröskade. De får hålla slag
med varandra i takt. Eljest rammade de varandra
med slagorna och slog ihjäl varandra. Sko de fel,
hållade det. 3 tröskkarlar = man trösk (sällan),
4 tröskkarlar = man fyrtask. Man började vid
axen och tröskade mot stubben. Sen tog man den
andra sidan längs hela logen. Sedan vände
man säden.

 För den, som var munn
gick det ut sig själv
i takt.

Fröskarlarna gingo baktärages. (* = fröskarl. Pilarna
ange riktningen. Hur karlarna gingo) Var det fyra
karlar, fröskades bägge sidorna samtidigt. För det första,
fröskades de först första sidan och sedan andra sidan
lika mycket. När kommen var uti, var det nog fröskat. När

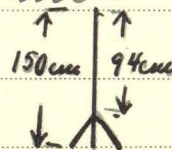

de gått om det, fick det va' som det ville.

"Reste Lina," att pista upp halmen
med, när man fröskal.

Ägare: Karl Nilsson.

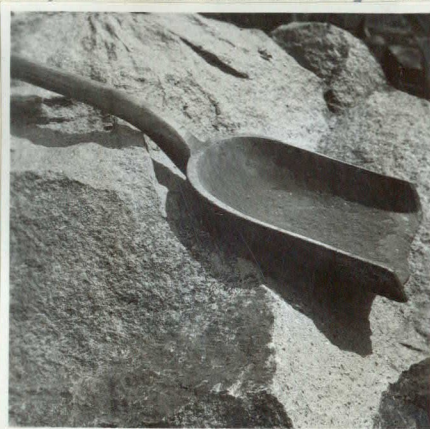
Sedan pistade de upp halmen med
Tjngaträ (n.bild.) och la det i en
bunta, alla 10 nekerna. Bunta (= halmen)

obs! det-kön!

användes till takhalv, strö eller dylikt till korna.
Bunden, som varit om nekerna, bant de ihop i Top-
parna till de stora 10-nekersbuntarna. Nu fäskar man
ej med halv. (I Skåne möjligen). Halven lades
upp i en Tom lada. Är en 10-nekerskärve blev en
halmbunta. All slags halv, som de frask, kärva-
de de. Ägnar och slutt fodrade de korna med.
De skar det i hackels, slog ratten på det och sedan mjöl.

12.
Rågdräsen (det som blev på byggolvet vid tärkningen)
kastade de, sedan de rensat säden med ressel,
in i lojen med loskoffa, så blev agnarna
liggande i en hög mitt på lojen. Man fick
hå öppnade dörrar, så det blev motvind. Annars
stannade ej agnarna.

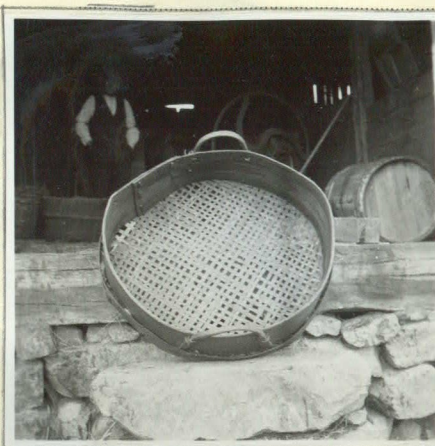
a
Loskoffa, all skolla
undan säd med när
man tärkat. Bråk,
löms eller löms gör-
des sådana. Ägare E.
denna skoffan W. Jönsson.
Skoff 52 cm.
Skoff 1.38 cm. gölmåla
1.38 cm.
dj. 9 cm.

b
Loskoffa. Ägare
Herr Aug. Johansson
Belgaut.

c
Loskoffa, kastskeffel
och tjugaträ (all
rista upp halva med)
Hj. P. J. Gunnarsson
Belgaut.

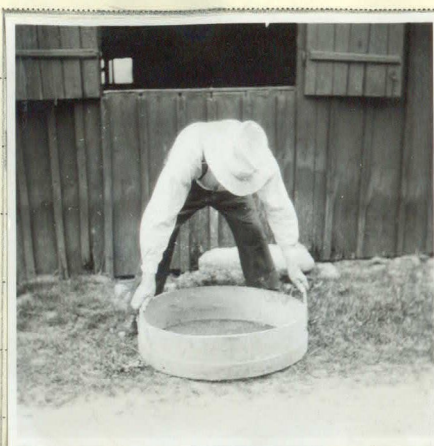
Skriv endast på denna sida!

a

Resslet. Äldre typen.
Ägare S. H. Gummesson.
Diam. 76. H. 18 cm.
Videspän i botten.

b

S. J. Gummesson o

c

Karl Nilsson m. ressl.
diam. 71 cm.
h. 19 cm.

Man resslade (risslade) kring, och fick från
det grova. Man höll resslet (= resslet, risslet) i Frä
handtag och ristade sedan runt med detta.
Resslet gjordes först av trästicker (äldre typen), sedan
av stålfräb. till kanterna. Runt till formen. (Se bild!)

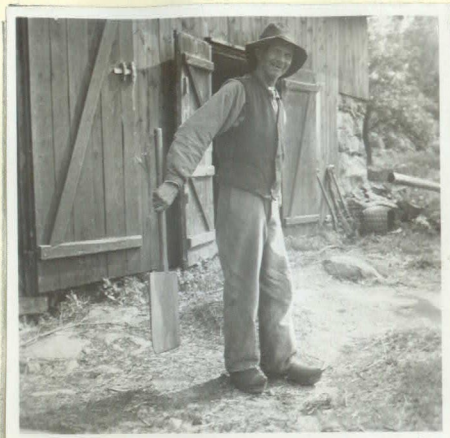
Skriv endast på denna sida!

Risslingen (= det som blir kvar i risslet), går åt korna.

Man fick hålla risslet nära golvet, så att bara kornen gick ut. Dessa lågo sedan i en hög (s.k. dräse) Låden lå i dräse några dagar. Fills de fulla, så de kunde kasta dem. Detta gjordes, när de tröskat ut en lomma eller två. Fills dess hög den på loget i en hög.

Låden kastades med kastskoffa (= kasteskyffel). (Se bild ^{nr 6} ovan!). Bonden själv satt på skäppan och kastade. Kasthålet var 10 alnar minst. Logen var omkr. 10 alnar lång. Agarna "hinde" inte fram. Det som kom närmast agarna, var sämre smäsäd, som man mol till kråken. De tyngste kornen användes till brödsäd och utsäde. Sammet blästes sedan undan med en lofskyffel (se bild nästa sida!).

a

Lotskyffel, att blåsa undan dam-
met med, när man hade kas-
lat. Ägare: Karl Nilsson.

Fröllesåll (= finare än ressel). Detta fick
frö av andra väster gå igenom. Kornet blev kvar
i sållet. Fröna tillsammans med småsäd
malades till griser.

Dryfstråg = två såll. Dammet och
ägnarna rök där och flö opp i
ögonen. Det var "drygt" att använda.
Leta. Användes för i stället
för harpa nu, som blåser där
ägnarna (harpa n bild!)

Lådeskärpa Ägare:
J. A. Gummesson.

Korn.

När de trask korn, fick de fröska dräsen
omigen, "brea" den lunt på golvet och slå av ag-
narna. Råg och havre, de släpper agnarna!
"Fröna" korn = fröska omigen. Nu stoppa de
in kornen igen i fröskverket.

Äter breddas lösa och slagfröskades.

Äter.

Fröskverk. För 50 år sedan började de med Fröskverk.
Släpfröskverk, som de kör i kring med från gård t. gård.
Slagfröskverk. Det var nu i Lindsås, som hade sådant.
Petter Jonsson har gjort ett. (Olof Andersson har det kanske
nuvar.) En dansk fjärdingsman hade visat honom,
hur han skulle göra det. Han fick ett par 100 kr.
i uppföring. Det drogs för hand av 4 man (3 giska
och en). Sedan med bäst vandring (se bild!) Slående
äldst, liggande 30-40 år gammalt. Först var det
bara en i församlingen, som hade fröskverk. Han
for omkring och trask och fick viss förskäppan.

som de trask ut. 1 kappe per skäppa.

a.

Stående traskvandring b.

under tak. Ägare: Herr Aug. Johansson, Belgaut. / Under den himmel. Äg. P. Gummesson Belgaut.

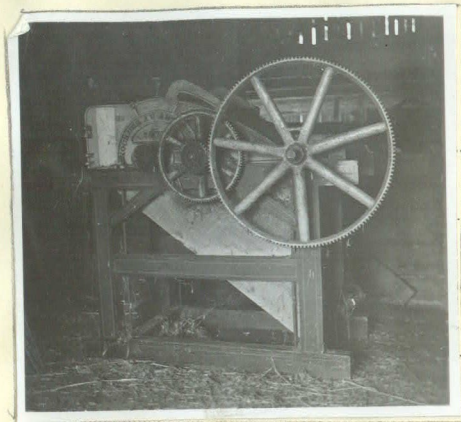
d.

Liggande traskvandring.

Ägare: Johanna Håkansson
Gummagöls mälare.

Gummesson skinnar, när
det var träkuggor (t. d. avsnitt)
till hjul.

5290

18.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tröskmaskin, 25 år gammal.
Ägare: Lenn Aug. Johansson
Belganet.

Nu ha de ångtröskverk och fa vissd
i Finn men /4 kr. i tim. / och tröska 100 säckar
för dagen. De far kring än med motorkraft.
(De andra tröskverken hade de för en 30 år sedan)
4-5 man behövas nu. 4 på Lagen minst.
1 mäter, 1 räpsar, 1 ristar, 1 lössar och 1 härr fram.
2 man till hästarna behöves. 2 bommar bäst.
Hästarna dra bättre, när de gå i var sin bom.
Med slagtröska kunde 2 personer hinna en 15-25
travar (= 150 kärvar) per dag. Med tröskverk och hästar
till att dra kan man hinna upp till ett par 100
travar. De trösk en hel lada en gång, men

Skriv endast på denna sida!

det var duktiga hästar. 1 par var kunna också användas. Det går lika fort vid sådant.

När säden var färdig, lades den i bingar. Man skottade om den 1-2 gånger i veckan, första tiden var dag. Säden bränner ihop annars och blir oduglig. Sädbingarna förvarades på vindarna eller loftet inne i husen.

Säden mättes med skäppor och kappar. 7 kappar = 1 skäppa.

6 skäppor = 1 tunna råg.

Efter 1 tron blev det 1/2 skäppa råg, om det var bra säd.

När de var färdiga, hade de tröskgille och dansade på logen. Plåtgille var dock vanligare.

Tröskgröt = risgrönsgröt. Fint på den tiden.

h = 19 cm. Märkt 1866. (= justerat)
b = 22 cm. Säd kapp.

Ägare: Berthilda Håkansson, Älgshult. Skriv endast på denna sida!

5290

20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man lämnade lite öförskad säd till
Fonsten. Va de skygga mot honom, så gick
han till naboer med den. Var de snälla mot
honom, bar han te den. Vid jul skulle han
ha mjölk och gröt. Den sattes ut i lagom.